

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

ФЕДОРОВА ЄВГЕНІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 7.012:687.53:391.5

**ВИДОВИЩНА ЗАЧІСКА В СУЧАСНІЙ ІНДУСТРІЇ МОДИ: ІСТОРІЯ,
СПЕЦИФІКА, ДИЗАЙН-ТЕХНОЛОГІЇ**

17.00.07 – дизайн

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства

Київ – 2019

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Робота виконана в Київському національному університеті культури і мистецтв Міністерства культури України.

Науковий керівник: доктор мистецтвознавства, професор
Михайлова Рада Дмитрівна,
Київський національний університет технологій та дизайну, професор кафедри дизайну інтер'єру і меблів

Офіційні опоненти: доктор мистецтвознавства, професор
Романенкова Юлія Вікторівна,
Київська муніципальна академія естрадно та циркового мистецтва, професор кафедри циркових жанрів

кандидат мистецтвознавства, доцент

Шандренко Ольга Миколаївна,
Київський національний університет культури і мистецтв, доцент кафедри дизайну і технологій

Захист відбудеться 27 червня 2019 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.807.03 у Київському національному університеті культури і мистецтв за адресою: 01601, м. Київ, вул. Є. Коновальця, 36, ауд. 209.

Із дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Київського національного університету культури і мистецтв за адресою: 01601, м. Київ, вул. Є. Коновальця, 36.

Автореферат розіслано 24 травня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. В. Оборська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. В умовах сучасного розвитку індустрії моди істотного значення набуває видовищна зачіска – важлива частина сучасного іміджу, об'єкт дизайнерських практик та, водночас, витвір мистецтва.

До історії виникнення та формування видовищної зачіски зверталися Б.Кокс, К.С.Джонс, Д.Стаффорд, К.Стаффорд, Ш.Філл, Р.Раугул, І.Сиромятникова, які наголосили на важливості історичних обставин, умов, середовища для формування зачіски, що мала ознаки видовищної. Дослідженню видовищної зачіски, її специфіки, сутності, видів, призначення та ролі у розвитку людства, як показника його загальної культури, а також надбань окремої сфери культурної діяльності – перукарського мистецтва, присвячені праці таких науковців, як С.П.Школьнікова, В.Д.Корєєв, О.Н.Кулешкова, Н.Дятлова, І.І.Оболенська, С.П.Лубянська. Здійснений ними аналіз та систематизація історичних даних, виклад фактичної інформації, розкриття низки практичних питань з техніки та технології її моделювання, не мав, однак, на меті розгляд видовищної зачіски окремо від загалу різноманітних фактів з історії перукарської справи і не торкалися даного типу зачісок як окремого питання.

Недостатньо дослідженою залишається проблема видовищної зачіски як наукового питання, що стосується перукарської діяльності та індустрії моди, шляхів її формування в різних історичних умовах на тлі соціальних, культурних, мистецьких змін, конкретизації досвіду створення її форм, специфіки сучасної видовищної зачіски, її різновидів та практичного виконання з урахуванням сучасних дизайн-технологій, подіумних презентацій тощо.

Окремого вивчення потребує також питання видовищної зачіски як частини іміджу, його елементу.

Мистецтвознавчого аналізу потребує також зачіска в аспекті різноманітних практик дизайну, що має важливе значення для індустрії моди.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана на кафедрі дизайну і технологій Київського національного університету культури і мистецтв та є складовою цільової комплексної програми наукових досліджень КНУКіМ «Мистецтво як предмет комплексного дослідження: теорія, історія, практика» (державний реєстраційний номер №0118U100122).

Мета дисертації – з'ясувати витoki та виявити особливості дизайну видовищної зачіски в сучасних умовах.

Для досягнення мети дослідження поставлені такі **завдання**:

- вивчити наукові розробки з обраної проблематики, виявити значення їхніх провідних положень для побудови основних напрямів зазначеного дослідження;
- з'ясувати зміст базових понять дослідження, пов'язаних з дослідженням видовищної зачіски в ділянці перукарського мистецтва та індустрії моди;

- проаналізувати шляхи формування видовищної зачіски як історичного, соціального, культурного, мистецького феномена та історичний досвід створення її форм;

- визначити специфіку сучасної видовищної зачіски та її модифікації, відповідні стилістичним тенденціям моди;

- охарактеризувати практичні прийоми композиційного рішення видовищної зачіски в контексті сучасних дизайн-технологій,

- розкрити роль подіумних презентацій в поширенні бізнес-ідей щодо видовищної зачіски як продукту сучасної індустрії моди та дизайну.

Об'єкт дослідження – процес формування видовищної зачіски.

Предмет дослідження – видовищна зачіска як витвір перукарського мистецтва в сучасній індустрії моди.

Методи дослідження: *аналітичний* – у застосуванні концептуальних підходів, на яких ґрунтуються теорії дослідження історії мистецтва, історії моди, історії стилів, дизайну та технологій індустрії моди; *історичний* – для реконструкції процесу формування видовищної зачіски в її еволюційному розвитку та становленні; *логічний* – у виявленні основних тенденцій розвитку перукарського мистецтва і видовищної зачіски; *мистецтвознавчий* – у вивченні формування художнього образу в художній та матеріальній культурі світу як складного й динамічного явища мистецької реальності; *діалектичний* – як такий, що надає можливості проаналізувати суперечності розвитку видовищної зачіски, її зміни та трансформації. У дослідженні еволюції феномену видовищної зачіски використано *порівняльний метод*.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

вперше:

- у вітчизняній дослідницькій практиці проведено систематизоване й цілісне дослідження видовищної зачіски як історичного явища, наділеного конкретними рисами, сучасного продукту індустрії моди та дизайн-технологій; узагальнено основні теоретичні підходи до виявлення особливостей видовищної зачіски в дизайні, які постають у працях науковців, теоретиків і практиків перукарського мистецтва, мистецтвознавців, соціологів та психологів в історичному, мистецтвознавчо-теоретичному, практично-методичному аспектах;

- репрезентовано авторську технологічну модель створення видовищної зачіски;

виявлено:

- основні напрями розвитку видовищної зачіски в контексті розвитку художньої та матеріальної культури;

- уточнено низку понять, основоположних для наукового осмислення явищ перукарського мистецтва, зокрема видовищної зачіски, а саме, «індустрія моди», «видовищна зачіска», «фестивалі перукарського мистецтва», «перукарське мистецтво», «імідж», «дизайн»;

дістали подальшого розвитку:

- аналіз умов формування та становлення видовищної зачіски; аналіз видовищної зачіски як імідже-утворюючої дизайнерської складової;

- характеристика рис та стилістичних властивостей видовищної зачіски як продукту індустрії моди та дизайн-технологій, в тому числі у вигляді патентів Державної служби інтелектуальної власності України «Пристрій для моделювання зачіски з рухомим елементом» № 101546 від 25.09.2015 р. та «Спосіб моделювання зачіски з рухомим елементом» №105464 від 25.03.2016 р.;

- аналіз особливостей презентації видовищної зачіски на подіумі, зокрема на фестивалях перукарського мистецтва як результату проектних розробок.

Практичне значення отриманих результатів полягає у введенні нової проблематики і нових матеріалів в історію мистецтва та дизайну. Результати дослідження можуть бути використані у викладанні курсів, у підготовці навчальних посібників, підручників з теорії та історії перукарської справи, мистецтва, дизайну, як практичний матеріал у підготовці спеціалістів та фахівців, у реконструкції історичної зачіски для театру та кіно, техніці та технології моделювання видовищної зачіски.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною роботою, здійсненою в галузі мистецтвознавства. Теоретичні обґрунтування, практичні розробки, фактологічні дані, висновки й положення наукової новизни здобуті автором у результаті самостійних досліджень. Всі наукові публікації є одноосібними, лише одна з них спільна.

Апробація матеріалів дисертації здійснювалася на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях: Всеукраїнська науково-практична конференція для науковців та студентів «Стилі та стильові напрями у мистецтві XVII-XXI століття» (Київ, 16-17 травня 2016); Міжнародна заочна науково-теоретична конференція «Культурно-мистецькі обрії 2016» (Київ, 25 листопада 2016), (опубліковано тези); IV Всеукраїнська наукова конференція Молодих учених та студентів «Актуальні проблеми та перспективи розвитку маркетингового управління» (Київ, 9 листопада 2017), (опубліковано тези); Міжнародна науково-практична конференція «Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі» (Київ, 19-20 квітня 2017), (опубліковано тези); Десята Міжнародна науково-творча конференція «Культурно-мистецьке середовище: творчість та технології» (Київ, 20 квітня 2017), (опубліковано тези); Матеріали науково-практичної конференції «Дизайн в контексті сучасного суспільства» (Івано-Франківськ, 20 квітня 2017), (опубліковано тези).

Публікації. Основні положення, наукові результати та висновки дослідження висвітлені в 11 публікаціях, 10 з яких є одноосібними: 5 – опубліковано у фахових виданнях, затверджених МОН України, 1 – внесена до міжнародних наукометричних баз, 5 – апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел (227 найменування), 99-ти додатків. Загальний обсяг дисертації становить 217 сторінки, із яких 176 – основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання; сформульовано методологічні засади; наведено

відомості про зв'язок роботи з науковими програмами; вивалено наукову новизну, практичне значення результатів дисертації, їх апробацію; подано відомості про публікації та структуру роботи.

У Розділі I «Видовищна зачіска в сучасній індустрії моди як наукова проблема» проаналізовано корпус наукових досліджень, які складають основу історіографії зазначеного питання. Частина з них належить вивченню історії виникнення та формування видовищної зачіски, до якої звертаються Б.Кокс, К.С.Джонс, Д. Стаффорд, К.Стаффорд, Ш.Філл, Р.Раугул, І.Сиромятникова, які наголошують на важливості історичних обставин, умов, середовища для формування зачіски, яка мала ознаки видовищної. *Історію перукарського мистецтва* досліджує І. Оболенська, С. Шевелюк, Л. Сургай, зокрема *роль особистості у її появі* – Л.Ксенчук, яка звертається до діяльностізнаменитого перукаря В.Сессуна. *Проблеми моделювання, конструювання та художнього оформлення історичних, театральних та модельних зачісок* піднімали Н.Дятлова, В.Корнєєв, які акцентували техніко-технологічні аспекти та особливості конструювання зачіски. Історію зачіски як елемента стилю та моди розглядає також відомий російський історик моди О.Васильєв.

Моду як сферу діяльності в сучасній *фешн-індустрій*, розглянуто у роботі М.Мельник, де автор аналізує процеси виробництва й поширення моди як фактора, що суттєво впливає на перукарське мистецтво. Різні аспекти бізнесу в *індустрії моди* досліджують також американці Т.Джексон і Д.Шоу, які підсумовують результати взаємовпливу ринку і модних брендів, практики бізнесу, знаменитих брендів. Низку аспектів *індустрії моди*, зокрема fashion-конкурси як основу професійної підготовки дизайнерів розглянули Т.Коваль, Є.Седоухова, Л.Гонда,Є.Канарська, А.Зубрій, О.Калько, Л.Дихнич, напрямки дизайну на українському ринку моди – А. Дяченко. Конкретно *дизайн* зачіски висвітлюють Т.Самарата, Л.Севиль, які аналізують принципи та концепції проектів, *дизайн-проекткування та подіумний показ як вид реклами* – С.Лубянська.

Теоретичних питань дизайну торкається також Ю.Гордон, колектив авторів Л. Іванова, С. Котлик, С. Малих, які розглядають дизайн у рекламі об'єктів бізнесу різних країн світу, П.Ренд, який викриває швидкоплинність «модних трендів». *Практику дизайну, в тому числі стилю та іміджу* розглядають іміджмейкери Н.Найденська, І.Трубецькова, Т.Шутова, О.Шерман, його універсальність – Б.Ханінгтон та Б.Мартін, які пропонують ефективні методи створення високоякісного дизайнерського продукту. *Моду як соціальний інститут* розглядає О.Скалацька, Ю.Федоренко. *Соціальну роль та природний ресурс* волосся досліджує К.Стенн, Т.Пашковська розглядає питаннямоделювання зачісок за допомогою штучного волосся. *Техніку моделювання довгого волосся* викладено у працях П.Кемерона, Н.Батурчик, Т.Черніченко, І.Плотнікової. Інформацію про створення та оздоблення зачісок у різні історичні епохи надає Н.Резанова у популярному викладі. *Технології створення зачіски* розглядає Н.Моїсеєв, принципи та правила підбору зачісок – О.Кулешкова, В.Петровська, А.Ханников, А.Ветрова. *Віртуальне проектування зачіски як 3D-зображення* за новим образним підходом до моделювання геометрії зачіски з кількох точок зору запропонували Й.Вей, Е.Офек, Л.Кван,

Х.-Ю.Шум з Гонконгу, які представили цю технологію, спираючись на попередній досвід Л.Ху, Ч.Мей, Л. Л.Х.Лі (у програмі з однієї фотографії).

Зачіску, як компонент, що створює зовнішній вигляд людини, його *індивідуальний стиль* та імідж розглядає В.Д.Корнеєв, Т.Шутова, А.Прилуцька, Д.Михайлов.

Соціологічні та психологічні аспекти зачіски вивчали американські дослідники К.Петерсон та Дж.П. Керран, угорські дослідники Н.Меско та Т.Берецкей, щодо сучасного дизайну – український дослідник Ю.Ковальов. *Естетичні характеристики зачіски* досліджує корейський дослідник Лі Еон Хіта Сонг Кван Сук (2015) на основі критеріїв Delong, MR. *Культурно-естетичні домінанти* зачіски – утилітарні, знакові, сакральні – розглянуто у працях О.Костюк.

Спеціальні питання, пов'язані зі створенням зачіски, розглянуто у дисертаціях І.Борщ, яка обґрунтувала форми та методи комп'ютерного моделювання майбутніми дизайнерами зачіски та макіяжу в процесі навчання у вишах II рівня акредитації та Ю. Шмигельської, яка розглянула вплив біонічних форм на принцип формоутворення зачісок.

У **підрозділі 1.1. «Джерельна база дослідження»** розглянуто письмові джерела, до яких належать ілюстровані енциклопедії моди та зачіски, підручники з перукарського мистецтва, технології та техніки зачіски; альбоми з мистецтва Дворіччя-Месопотамії, Стародавнього Єгипту, Стародавньої Греції та Риму, епохи Відродження, епохи Просвітництва, що відображають взірці видовищної зачіски у творах живопису, скульптури, графіки і узагальнюють наукові напрацювання ХХ – поч. ХХІ ст. Окрему ділянку складає корпус *історичних письмових джерел* – тексти мемуарного характеру та художніх творів, які вміщують відомості, описи, судження про зачіски, зафіксовані у минулі часи очевидцями.

Іншу групу складають аудіовізуальні матеріали – *світлини, що належать до документального матеріалу*, поштівки кін. ХІХ – поч. ХХ ст., аудіовізуальні матеріали, які передають інформацію про сучасні заходи, пов'язані із презентацією видовищної зачіски: конкурси, шоу, чемпіонати з перукарського мистецтва, моди і дизайну у світі та в Україні; документальні, художні та телефільми, зокрема, історичного характеру, телестановки.

У **Розділі 2 «Теоретико-методологічні засади дослідження, понятійно-термінологічний апарат»** опрацьовано ідеї щодо методологічних підходів, вироблених сучасними мистецтвознавцями, істориками моди, дизайнерами, іміджмейкерами в ХХ – на поч. ХХІ ст. у дослідженні моди, стилю, іміджу, зачіски, на основі чого сформульовано уявлення про наукові напрями даного дослідження. Це генезис видовищної зачіски, взаємодія її стильових та іміджевих елементів, техніко-технологічні складові її виконання (моделювання) тощо. У класифікаційних ознаках певних типів, підтипів й компонентів видовищної зачіски проаналізовані дані дозволяють врахувати такі показники, як матеріали (природні та штучні); способи створення зачіски (технічний, дизайнерський); конструктивні параметри (способи підготовки волосся, конструктивні деталі, способи кріплення), мету створення (цільове призначення

зачіски). У даному дослідженні основною є ідея щодо зачіски як історичного явища, що пройшла певний еволюційний шлях свого розвитку і становлення і залишається актуальною в умовах розвитку сучасної індустрії моди. Видовищна зачіска залишається одним із запитаних продуктів перукарського мистецтва, що створює підґрунтя для її осмислення як наукової одиниці та окремої категорії у вивчення історії моди, історії культури, історії мистецтва, історії перукарської справи, історії дизайну.

Значне місце належить також положенням, які акцентують роль дизайну як найсуттєвішого фактору розвитку видовищної зачіски, зважаючи на його новітні соціальні установки та вимоги (Т.Самарата, Л.Севиль, Н.Дятлова, В.Корнеєв, С.Лубянська, Л.Дихнич, С.Школьніков), адже значення дизайну в сучасних творчих практиках є визначальним. Актуальним для дослідження видовищної зачіски залишається аспект, спрямований на уточнення технік та технологій її створення, а саме – вивчення матеріалу, форм, оздоблення, способів декорування, поєднання компонентів у системі зачіска-одяг-макіяж. В аналізі видовищної зачіски, її різнорідних форм, основним є розуміння її образно-художніх якостей.

Важливе місце у вивченні перукарського мистецтва належить понятійно-термінологічному апарату, зокрема таким поняттям, як *перукарське мистецтво, мода, індустрія моди, дизайн, дизайнер, імідж, зачіска*. Зачіску розглядають як впорядкування волосся, що досягається причісуванням, стрижкою, завиванням (С.Школьніков, Н.Дятлова), як фігурну укладку, завивку, стрижку, оздоблену прикрасами (стрічки, мереживо, квіти, пір'я, ювелірні вироби, ін.) (С.Лубянська, В.Корнеєв), естетично закінчену форму за величиною, масою, фактурою, кольором, композиційними прийомами, співвідношеннями (пропорції, масштаб, ритм, симетрія), що будують образ (С.Лубянська, В.Корнеєв) завдяки володінню основами мистецтва, ремесла, дизайну (Ш.Філл). Зачіска є витвором мистецтва, який відображає етап розвитку культури, науки, внутрішній світ людини, її індивідуальність, характер (І.Сиромятникова), а також смак і погляди майстра, який її створив, як відображення естетичних ідеалів суспільства певної історичної доби (І.Оболенська, Л.Сургай, С.Шевелюк). В сучасних умовах як об'єкти дизайну розрізняють наступні *види зачісок*: популярна, перспективна і арт-зачіска. Окремо розглядають історичну зачіску.

Поняття *видовищної зачіски* поєднує поняття «видовище», сформоване у вітчизняній науці С.Бесклубенком, А.Будником, О.Жуковим, та цільового призначення зачіски, її характерності, складної конструкції, неординарного виду, форми, тяжіння до художнього образу (О.Кулешкова), близькості до видовищ в театрі, в цирку, на карнавалах, маскарадах, призначення для спеціальних шоу, показах, демонстраціях (В.Корнеєв), здатності викликати *емоції*, асоціативні відчуття. *Видовищна зачіска* – вид зачіски складної (гіперболізованої) форми на каркасній основі (металевий дріт, підставки, постиж, ін.), що має декоративне оздоблення та аксесуари (штучне волосся, квіти, пір'я, ювелірні прикраси), виконання якої вимагає проектування, практичної реалізації шляхом значних часових затрат, участі майстрів високої

кваліфікації. Видовищна зачіска потребує особливого способу презентації, яким є подіум, а сам показ – театралізації та видовищності.

У Розділі 3 «Видовищна зачіска як історичне явище», у підрозділі 3.1. «Видовищна зачіска в процесі розвитку перукарського мистецтва» проаналізовано процес розвитку перукарського мистецтва та його результат – видовищна зачіска, яка має довгу історію від доби первісності до сучасності.

У стародавньому світі, зокрема в Давній Греції зачіски із гребнями та шпильками робили перукарі-каламістри. У Римі раби тонсорес і кіпасіс, рабині орнатрікс створювали зачіски на основі каркасу, в тому числі багатоярусні.

У добу середньовіччя зачіска регламентувалася церквою, що не сприяло розвитку перукарського мистецтва. Завдяки діяльності банщикам, а згодом цирульникам, перукарська майстерність не була втрачена і у добу Відродження відновилася, про що свідчать зображення вишуканих зачісок з прикрасами у творах мистецтва.

В XVII ст. при дворах європейських монархів стали модними великі перуки, зроблені з волосся та заміників – вовни, пуху, стрічок. Їх носили і чоловіки, і жінки. Прагнення грандіозності та пишності у добу бароко призвело до перебільшення форм зачісок. В результаті частих війн з'явилася професія фельдшер – «польовий перукар».

У XVIII ст. перукарські роботи за значенням у моді стали головними. Зачіски доби рококо робили із застосуванням завивки, тупірування волосся, пудри, у др. пол. XVIII ст. – за сюжетом, у вигляді корабля, «вежі», колиски з немовлям, пташиних гнізд, зодіаку, з овочами, квітами тощо. Їх робили майстри-куафери вищої кваліфікації (від слова «куафюр» – перука на каркасі). Перукарів-художників за часів Марії-Антуанетти (з 1795) готували у Парижі в Академії перукарського мистецтва.

На початку XIX ст. перукарське мистецтво мало значний рівень професіоналізму та технічності. Зачіски в стилі ампір орієнтувалися на античні «спіралеподібні», «стрічками», «трубчасті» локони. Їх називали іменами жінок, які колись їх носили: «а-ля Лівія», «а-ля Клеопатра» тощо. У др. пол. XIX ст. розвиток техніки змінив ситуацію: газові і електричні апарати, целулоїд (гребені), щипці для ондуляції та для завивки – «марсель» зробили у перукарському мистецтві революцію. У 1880 р. була винайдена електрична машинка для стрижки волосся, плоске завивання (І. Мейер), суміш для знебарвлення волосся на основі перекису водню (Гуго і Річардсон).

Перукарська справа зазнала організаційних змін. У 1884 р. в Англії була утворена «Міжнародна академія зачісок». Почав виходити журнал «Огляд перукарського мистецтва». Перукарська справа стала фахом, якому навчали у спеціальних закладах. Наприкінці XIX ст. була створена перша корпорація перукарів, цирульників, яка складалася з власників перукарень. Наприкінці XIX – поч. XX ст., з розвитком промисловості, почала формуватися система «перукарського господарства» з інфраструктурою – підприємствами, салонами, «модними будинками», магазинами парфумерії та аксесуарів, науковими лабораторіями, школами перукарської майстерності, що надалі стало основою індустрії моди.

У XX ст. був винайдений гарячий перманент(1904, Карл Неслер).

З вдосконаленням перукарської справи, зачіски стали предметом професійних виставок та демонстрацій досягнень. У 1916 р. в Німеччині була організована перша виставка мод, де були представлені зразки перукарських робіт. У др. пол. ХХ ст. у багатьох країнах світу запровадили конкурси, семінари, майстер-класи, які поширювали нові технології перукарського мистецтва. З'явилися дизайнерські орієнтовані професії – стиліст, іміджмейкер, колорист-перукар, нейл-дизайнер, лінерджист. З 70-80-тих рр. за пропозицією перукарських організацій НДР у соціалістичних країнах проводився міжнародний конкурс «Кубок дружби». Нині міжнародні конкурси з перукарського мистецтва відбуваються у багатьох містах світу, зокрема, Берліні, Нью-Йорку, Києві.

З виникненням інноваційних технологій та модифікаційних інструментів перукарське мистецтво все більше впливає на імідж людини, пропонуючи нові форми зачісок, суттєву роль серед яких належить видовищній.

У підрозділі 3.1.1. Формування й становлення видовищної зачіски в античних і середньовічних формаціях: Єгипет, Греція, Рим, Візантія проаналізовано особливості її розвитку у різні історичні періоди. У *Стародавньому Єгипті (3000 до н. е. – I тис. н. е.)*, в умовах деспотій, еволюція зачісок відбувалася повільно, а форма довго зберігалася незмінною. Вигадливі зачіски з коштовними прикрасами робилися на перуках. Найбільші перуки належали фараону і призначалися для виходу, релігійних ритуалів, святкових містерій.

Стародавня Греція (XI ст. до н. е. – III ст. н. е.), основана на принципах демократії, демонструє зачіски більш простих форми, які доповнювали діадемою, стрічкою, шнурками, сіткою, тасьмою. Складні зачіски з довгими локонами були привілеєм дружин фараонів та давньогрецьких жриць. І хоча натуральне волосся вважалось священним, жінки і чоловіки одягали на свята перуки яскравого кольору з прикрасами із золота, срібла, рідкісних квітів.

Стародавній Рим, рабовласницька держава, історію якої поділяють на республіканський (510 / 509-30 або 27 рр. до н. е.) та імперський (30 або 27 рр. до н. е. – 193 р. н. е.) періоди, спочатку наслідував грецькій традиції, а згодом звернулася до складних зачісок («митра», «тутулуо», «строфа», «анадема», «весіка», «сітка», «хвиля», «вітта», «корімбійон», «кошик», «каліптрік», «фламмеум»), які декорували шовковими стрічками, золотими сітками з дорогоцінними каменями і перлами, вовняними пов'язками, вуалями тощо. Наприкінці республіканського періоду використовували завивку, складні плетіння, валики, а в імператорський період – каркаси, накладне волосся, перуки. Приводом для появи все нових і нових зачісок були різноманітні заходи: Римська імперія розширювалася, завойовуючи нові землі, і в честь перемог у Вічному місті влаштовували свята-тріумфи. Хитромудрі конструкції з волосся символізували пишність Стародавнього Риму. Законодавцями мод на зачіски були імператори, їхні дружини, наближені особи. За правління імператора Флавія робили складні зачіски з сильно скрученого волосся, схожі на вежі, а за Нерона – у формі амфори, водоспаду корони, декоровані коштовностями.

Доба *Середньовіччя*, що розпочалася з появою *Східно-римської імперії*, тобто Візантії (IV-XV ст.), зачіска, згідно ідей християнського аскетизму, була

простою. Різниця полягала у застосуванні прикрас. В цілому, головні убори у вигляді хусток і покривал не сприяли розвитку зачіски. Так само, християнський аскетизм позначився на зачісках представниць *Західної Європи*, де зV ст. формувалися нові феодальні соціально-економічні відносини, та *Східної Європи*, зокрема *Київської Русі*, де до XV ст. існував закон, який зобов'язував жінку ховати волосся під головним убором або накидкою. У добу готики, яку датують XIII-XIV ст., зачіски підпали під закон про ранги, однак королівський Бургундський двір (Франція, Бельгія, Голландія) поширював моду, яку характеризували химерність, багатство, вишуканість, що позначилося на складних зачісках, які поєднували з головним убором енноном.

У епоху *Відродження (Ренесанс)*, яка поширилася з Італії в інші країни Європи у XIV–XVI ст., місцем виникнення нової перукарської моди залишався королівський палац. Складні зачіски створювали з використанням додаткових деталей у вигляді пучків, шиньонів, кіс, джгутів та ін., що демонструють портрети італійських та французьких аристократок XV–XVI ст. Окремо розвивалося перукарське мистецтво в *Іспанії*, де моду формувало суворе дотримання церковних приписів. Відповідно до стилю іспанського одягу, який тяжів до геометричності форм, волосся, підняте підкладним валиком та каркасом догори, також отримувало геометричності. В кінці XVI ст. Іспанія стала законодавицею мод для країн Західної Європи, зокрема, Німеччини та Англії, про що свідчать всіяні коштовностями зачіски англійської королеви Єлизавети.

У підпункті **3.1.2. «Видовищна зачіска в Європі (XVII-XVIIIст.)»** виявлено її стилістику у добу бароко, рококо, класицизму, коли законодавцем моди стає французький королівський двір, а сама Франція XVII ст. – основний постачальник предметів розкоші. Способом поширення французької моди було розсилання у сусідні держави ляльок (на ім'я грецької красуні Пандори – Велика і Мала), вбраних за останньою модою. У 1679 р. у Франції почав виходити ілюстрований журнал мод «*Mercure Galant*», в якому художники і гравери відтворювали зразки моди королівського двору – одяг та зачіски.

У XVII ст. з'явилася новаторська пишно завита перука, (увійшла в моду у 1624р.) на основі тюлевої сітки. За Людовика XIV (1640-1710 рр.) у придворному штаті перебувало 500 перукарів, які створювали перуки величезних розмірів, які відповідали характеру видовищної зачіски. Наприкінці доби бароко аристократки носили дуже високі перуки з характерними назвами – «капуста», «спаржа», «кішка», «миша», «труба». Придворна мода на нові зачіски змінювалася майже щодня. Найпопулярнішими були «Бретодо», «Марії Манчіні», «юрлю-берлю» («дивачка»), «д'Обіньї», «а ля Фонтанж».

Видовищні зачіски, створені при французькому дворі в другій половині XVII ст., отримали друге життя в аристократичному середовищі Італії, Німеччини, Англії, Іспанії, Польщі, Росії.

На зміну бароко прийшов витончений декоративний стиль рококо (перш. полов. XVIII ст.), а разом з ним величезна перука з білого волосся, густо засипаного пудрою. Центром рококо був Париж, а саме двір короля Людовика XV (1715-1774), однак моду диктували аристократичні салони, де збиралися знаменитості – музиканти, художники, поети, літератори, військові.

З 1725 р. у моді з'явилася «маленька головка», посипана білою пудрою, так звана «мала пудрена», яку запровадила дружина Людовика XV полька Марія Лешінська. На її честь цю зачіску з дорогоцінними прикрасами іменували «полонез». Однак вже у 30-ті рр. її змінила велика, овальна, гладка форма, прикрашена стрічками або буклями, постижами, квітами, стрічками, пір'ям, брошками. У др. пол. XVIII ст. її висота досягала 50-70 см, в окремих випадках – 1,5 м («Орега-Вох»). Особливістю залишалася її пудрення білими або кольоровими пудрами. Суперництво між столичними куаферами привели до появи зачісок з назвами: «зодіак», «бурхливі хвилі», «мисливець в кущах», «дика собака», «герцогиня», «відлюдник», «мушкетер», «кішка», «труба», «квітуча приємність». Марія-Антуанетта ввела в моду зачіску «Мінерва» – високу перуку, прикрашену страусиним пір'ям, число яких доходило до 10 штук. У цей час в Парижі було засновано Академію перукарського мистецтва.

У др. пол. XVIII ст. розкопки в древніх містах Помпеї і Геркуланумі, призвели до впливу на моду Франції ідеалів античності в дусі класицизму. Інтерес до античності сприяв появі зачіски «грецький тупій», яка створювалася як на природному волоссі, так і на перуках.

Наприкінці XVIII ст. зачіска стала більш «приземленою», а після штурму Бастилії 14 липня 1789 р. – відповідно девізу французької революції – «Свобода, рівність, братерство», досить вільною. Під впливом політичних подій актуальності набули зачіски «жертва», «неймовірна», «дикунка», «під повішеника», «собачі вуха». Їх носили і жінки, й чоловіки. Попри заборону в період Директорії (1795-1799) неокласичного стилю, в моді були завиті, трохи збиті перуки, поверх яких носили «тюрбани-мамелюки».

В Росії при Петрі I на асамблеях боярські дружини вперше з'явилися в європейському вигляді. Великі видовищні зачіски носили імператриці.

У Франції, на межі XVIII-XIX ст., у період Консульства було заведено вдень носити короткі стрижки, а ввечері – пишні перуки з видовищними зачісками.

У підпункті 3.1.3. «Європейська видовищна зачіска в умовах індустріалізації (XIX ст.)» розглянуто зачіску в умовах поширення стилю ампір за часів Наполеона I, кризи Директорії, державного перевороту 1804 р.

Античні зачіски часів Великої французької революції 1789 р. і Директорії, доповнювали «египетські», що поширилися серед дам вищого світу після походу Наполеона (зачіска «а-ля Клеопатра»), а згодом зачіски мадам Тальєн і мадам Рекам'є «грецьких» та «римських» форм зі скрученого волосся «а-ля грек», «а-ля Корінна», «а-ля Фрина», «а-ля Аспазія», а також складні зачіски римських імператриць: «а-ля Плотина», «а-ля Сабіна», «а-ля Лівія», які тяжіли до справжнього мистецтва. У 1813 р. з'явилася висока зачіска, яку називали китайською, за назвою модної опери «Китайський землероб».

Після зречення Наполеона і його висилки, з реставрацією династії Бурбонів Франція перестала бути зразком художнього життя, а Париж – лідером у моді. У 30-40-ті рр. центр моди перемістився спочатку до австрійського Відня, а згодом до Англії і Німеччини, де виник стиль романтизм.

З новим романтичним ухилом в мистецтві, літературі і моді, зачіски знову стали складними і, крім того, асиметричними. Зачіски з великими скроневими пучками і петлями на маківці, для яких використовували штучні локони, підняті вгору у вигляді петель і бантів з волосся, отримала назву «бідермаєр». Їх прикрашали камеліями з бутонами, гілками дрібних троянд; надягали маленьку фероньєрку у вигляді вузької ланцюжка, обрамлену камінчиками, з якої на середину лоба звисали довгасті краплі.

Бальні зачіски прикрашалися вінками з троянд, пір'ям марабу, колоссям, дубовим листям, опудалами райських пташок, різьбленими черепаховими гребенями, блакитними маргаритками на довгих стеблах. *Штучні і живі квіти, підбиралися відповідно нюансам зачісок, кольору і овалу обличчя, що створило досить еклектичний стиль, відзначений демонстрацією показного буржуазного благополуччя.*

Наприкінці XIX ст. вжиток видовищної зачіски у побуті був завершений. Основною причиною стала мода на короткі стрижки, обумовлена обставинами Першої світової війни. Також з'явилися нові соціальні рухи, зокрема, феміністичні. Нігілістки, рух яких сформувався у 1860-хрр., проявляли себе в анти-поведінці та епатажі суспільства, що акцентували у зовнішньому вигляді, в тому числі у коротких стрижках.

Відмову від видовищних зачісок обумовили історичні події XX ст.

У підпункті 3.2. **«Модні тенденції та формально-конструктивні рішення сучасної видовищної зачіски (XX–XXI ст.)»** розглянуто особливості її існування у періоди 1917 по 1990 рр., а також новий етап розвитку у період Незалежності.

Становлення та зміцнення радянської влади створило несприятливі умови для розвитку видовищної зачіски. Соціалістична та комуністична ідеологія заперечувала будь-які рецидиви буржуазної культури, до яких належала і видовищна зачіска. Її існування виявилось можливим лише у вигляді історичної зачіски в театральному та кінематографічному світі. Скромним різновидом видовищної зачіски була святкова зачіска, яку робили «на вихід» у першотравневі та жовтневі свята, дні народження, весілля.

Розвиток видовищної зачіски став можливим в нових історичних умовах, які виникли в останні десятиліття XX ст. у зв'язку із входженням України в культурний світовий простір незалежних суверенних держав, приєднання до світової ринкової системи, деїдологізації суспільства тощо. Нові тенденції видовищних зачісок знаходять відображення у стилістиці модних напрямків *деконструктивізму, кібернетизму, біоморфізму*, особливості моделювання яких втілюють інноваційні технології, дизайнерські підходи, образні рішення.

У Розділі 4 **«Видовищна зачіска як продукт дизайну, імідж-технологій та індустрії моди»** розглянуто питання побудови особистого іміджу, техніки та технології моделювання зачіски, місце видовищної зачіски у сучасній індустрії моди.

У підпункті 4.1. **«Роль видовищної зачіски в іміджблдингу сучасної людини»** виявлено способи його досягнення та вдосконалення за допомогою зачіски. Пошук модних напрямів, доцільних до побудови іміджу, спонукає як

до виявлення механізмів її створення, так і до виявлення ролі і місця зачіски в імідж-індустрії. Проаналізовано поняття «імідж» та «іміджбілдінг», які є однорядним за значенням до понять стиль, образ, манера, індивідуальність, репутація, добре ім'я, символ, зовнішній вигляд. Імідж – це цілісний образ, який створюється при залученні іміджмейкерів задля втілення ідей «самопрезентації» з установкою на успіх, продуктивність світоглядно-ціннісних орієнтацій, «будування» себе, свого середовища, своєї «справи».

Наукове осмислення іміджу, прояснення механізмів його створення і підтримки належить технологіям, пов'язаним із формуванням й створенням в суспільній свідомості образів суспільних інститутів (держави, політичних партій, організацій, установ) та окремих політичних лідерів, виробляє сукупність прийомів, технологій і засобів формування в суспільній свідомості відповідних образів реальних суб'єктів. У розширеному розумінні іміджелогії – це практики, що багатоаспектно поєднують різні галузі знань щодо створення цілісного уявлення про особистість, організацію, державу; так само товар.

Іміджелогія розвивається зусиллями фахівців різних наукових напрямків та фахових *іміджмейкерів*, діяльність яких була оцінена наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст., коли до них звернулися політичні лідери у зв'язку із проблемою низької популярності серед населення. Головним завданням постало «відкоригувати» образ, щоб у суспільній свідомості він асоціювався з образом ідеального політика.

Робота іміджмейкера дизайнера об'єднує в собі роботу художника, модельєра, технолога, перукаря, візажиста, які зокрема розробляють габітарний імідж – зовнішні характеристики образу об'єкта, які можливо оцінити візуально. Один з елементів габітарного іміджу, є зачіска як своєрідна візитівка людини. Особливий випадок – застосування святкової видовищної зачіски, призначення якої – створювати емоційно-психологічне враження на глядача.

Головне середовище видовищної зачіски – подіум, сцена, театральна вистава, видовищне дійство, адже проекти видовищних зачісок дизайнер реалізує, приймаючи участь у показах, шоу-програмах, зйомках рекламних, музичних кліпів. Фото видовищних зачісок залучають до журналів, календарів, рекламних проспектів. Видовищні зачіски створюють дизайнери, які самостійно проектують і виконують свою модель. Процес дизайну зачіски складається з розробки зачіски, коли дизайнер з'ясовує функціональне призначення і знаходить форму, яка дозволить йому образно розкрити зміст зачіски, як конкретного художнього завдання. Крім перед-проектного аналізу при проектуванні нової моделі зачіски проводять соціально-економічний аналіз, функціональний аналіз (дослідження способів використання моделі), технологічний аналіз (дослідження матеріалів і можливих технологічних прийомів виконання моделей), аналіз форми (дослідження структури моделі і її аналогів, пошук варіантів композиційних, конструктивних і пластичних рішень).

Зважаючи на те, що призначення видовищної зачіски також полягає у створенні мистецького образу, робота над нею вимагає усвідомлення поняття ансамблю: поєднання одягу, аксесуарів та зачіски у загальному та єдиному цілому.

Розробку видовищної зачіски здійснюють у так званих авангардних, футуристичних та арт-зачісках, які відображають тенденції моди, поширюють нові ідеї, пришвидшують популяризацію нових моделей.

У підпункті 4.2. «Дизайнерські імідж-технології в моделюванні видовищної зачіски: техніка та матеріали» розглянуто способи її створення, технологічний процес, техніки, а також матеріали (волосся як основний природний ресурс перукарського мистецтва, штучні замітники, допоміжні й декоративні матеріали).

Виконання видовищної зачіски із натуральних та штучних декоративних елементів, відоме від стародавніх часів, у XXI ст. має сучасні аналоги, однак її технологічна основа залишається незмінною: традиційно якісно виконаною зачіска вважалася тоді, коли її конструктивні елементи непомітні, а спосіб моделювання замаскований. Однак, сучасний дизайн часто порушує установлені правила і передбачає навмисне підкреслення схеми, конструктивних елементів, як це показали Christophe Gaillet з колекції Fahrenheit від L'Oreal Professionnel (2014), Anne Veck (2013), колекції Jean Paul Gaultier (2015), колекції Pure Anna Chapman и Petros Mairoudhiou, Чарлі Ворсінгтон (2014), на Hair's Now колекцію Head-Gehog від П'єра Сент-Севера (Pierre Saint Sever, 2014). Такі «похибки» зробили роботи інноваційними.

Інший шлях інноваційності полягає у переосмисленні такої властиві видовищної зачіски, як її статичність. Новітньою пропозицією є поєднання статички і динаміки у моделюванні видовищної зачіски із застосуванням *механічної рухомості елементів*. Головною особливістю такої конструкції є те, що після прилаштування їх у зачіску, частини зачіски стають рухомими (патенти Державної служби інтелектуальної власності України «Пристрій для моделюванні зачіски з рухомим елементом» № 101546 від 25.09.2015 року; «Спосіб моделювання зачіски з рухомим елементом» №105464 від 25.03.2016 року відповідно до Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»). Отримання нових функціональних можливостей, збільшення об'єму, силуету зачіски призводить до різноманітності дизайнерських рішень моделювання зачісок, які реалізуються в зазначений спосіб.

У підрозділі 4.3. «Подіумна презентація видовищної зачіски як продукту дизайну та індустрії моди» розглянуто можливості демонстрації видовищної зачіски шляхом подіумних показів, що є невід'ємною складовою індустрії моди.

Подіумний показ є засобом презентації творчості дизайнера та водночас специфічним видом реклами, за допомогою якого привертають увагу до особистості автора, його професійної діяльності. Сучасні покази зачісок відрізняються театралізацією, що перетворює їх на шоу, видовища, у підготовці до якого здійснюють постановку, проводять репетиції, ретельно відпрацьовують сюжетний хід, логіку композиції, єдність художнього задуму з метою донести до глядача певну ідею.

Практика проведення подіумних показів виникла в процесі становлення індустрії моди від початку XX ст. в умовах технічного підйому, відкриттів в науці, розвитку промисловості та виробництва, змін у політичному та

соціальному житті на тлі чого суттєво змінювалися пріоритети у зачісці: у ній стало переважати ондульоване волосся («ondulenx» – «хвилястий») та короткі стрижки, втратила значення перука, перетворившись на декоративний додаток до костюму. З 80-х рр. XX ст. зачіски перестали ділитися на денні та вечірні.

З другої половини XX ст. частиною перукарської справи стали конкурсні покази. Перший міжнародний конкурс краси, який відбувся в США у червні 1853 р. (засновник П.Т. Барнум) мав своєю частиною програми конкурс перукарського мистецтва. У 1884 р. в Парижі відбувся перший Міжнародний конкурс перукарів, а у 1947 р. також у Парижі перший світовий чемпіонат з перукарського мистецтва. Надалі чемпіонати перукарів перетворилися на регулярні змагання професіоналів, де переможці отримували нагороди французької Академії перукарського мистецтва. У 1959 р. конкурси на кращу зачіску запровадили у Радянському Союзі. В Україні перший Всеукраїнський конкурс перукарів відбувся у 1971 р. у Львові.

У наш час професійні мистецькі заходи розглядають як найбільш фундаментальне представництво видовищної зачіски, де головне місце належить подіумному дійству. Найбільш сприятливими для розкриття видовищної зачіски з подіумних професійних мистецьких заходів є фестивалі, концепція проведення яких побудована не на змагальному принципі, а на принципі творчого обміну, де головною умовою є професійні вміння, фантазія, дизайнерські навички. Фестивалі перукарського мистецтва є частиною загальних процесів накопичення творчого досвіду та ідей, періодично здійснюване масове свято, що включає урочистий подіумний показ досягнень та забезпечує їх просування у модній індустрії. Зазвичай фестиваль поєднують із такими заходами, як форум, конгрес, симпозіум, з'їзд, конференція, чемпіонат, виставка. Фестивалі перукарського мистецтва проходять у різних країнах (наприклад, у США – «Color Zoom Challenge» в Маямі (з 2008), у Лондоні щорічно проводиться L'Oréal Colour Trophy з 1954 р., проводиться фестиваль Alternative Hair Show (AHS); в Англії – у Лондонському Королівському залі мистецтв і наук Альберт-Холі – шоу Alternative Hair Show, у Монако – Wella National Trend Vision Awards; у Франції в Парижі – Haute Coiffure Française.

В Україні перукарське мистецтво як частина індустрії моди представлено на фестивалях: Міжнародний Фестиваль перукарського мистецтва, моди і дизайну «Кришталевий Янгол» у Києві, чемпіонат арт-зачіски, фейс-арту та нейл-дизайну «Fantasy Style» (конкурси фантазійної зачіски, макіяжу, нейл-дизайну, боді-арту); Чемпіонат з перукарського мистецтва «Кубок Києва» (конкурси вечірньої та весільної зачісок, чоловічої та жіночої стрижок); Чемпіонат з колористики «Estel Color»; «Battle перукарів»; Шоу «Ukrainian Trends of Hairstyles». На регіональному рівні з 2000 р. у Дніпропетровську щорічно відбувається Всеукраїнський Фестиваль індустрії краси «Дзеркало моди», який включає виставку з перукарського мистецтва, навчальні програми, авторські семінари з перукарського мистецтва та інші заходи. Дочірніми стали також фестивалі індустрії краси «Дзеркало моди-Львів» (з 2008) та «Дзеркало моди-Одеса» (з 2010). Подіумний показ моделей зачісок на українських

фестивалях передбачає номінації авангард, еkleктика, екстравагантність, романтичність, біоморфізм, деконструктивізм, історизм.

ВИСНОВКИ

1. Вивчення публікацій та джерельної бази з обраної проблематики показує, що видовищну зачіску як об'єкт сучасної індустрії моди та дизайн-технологій досліджують спеціалісти різних галузей перукарського мистецтва та суміжних спеціалізацій. Її історія, розвиток, становлення, специфіка моделювання в історичному аспекті є предметом розгляду істориків моди та мистецтвознавців, суспільна роль та вплив – соціологів та психологів. Водночас, недостатньо розглянутими залишаються питання місця видовищної зачіски в сучасній індустрії моди, її особливостей, появи та утвердження різновидів, які сформувалися історично і продовжують виникати на сучасному етапі, технологій моделювання. Цей комплекс питань потребує окремого розгляду.

2. Появу видовищної зачіски, обумовлену об'єктивними історичними причинами та розвитком соціуму, засвідчують та втілюють різноманітні за характером та походженням взірці, а саме: письмові джерела, документи, літературні твори, археологічні та етнографічні матеріали, історико-культурні пам'ятки, твори образотворчого мистецтва, фото та аудіовізуальні матеріали. Їх розгляд та аналіз показує необхідність осмислення даної інформативної бази для визначення ролі, місця та значення видовищної зачіски як культурно-мистецького явища, витвору сучасного дизайну та продукту індустрії моди.

3. З'ясовано, що в понятійно-термінологічному апараті провідними є дефініції «перукарське мистецтво», «індустрія моди», «дизайн», «дизайнер», «імідж», «габітарний імідж», «зачіска». Провідне поняття дослідження – «видовищна зачіска» розглядається як форма, яка моделюється за допомогою тих же елементів композиції, що і побутова зачіска, однак передбачає можливість порушення законів композиції – масштабу та співвідношення величини відносно до голови та фігури людини, частин форми між собою і кожної частини до всієї форми зачіски, підкресленням головної деталі моделі. Пріоритет форми та деталей дозволяє досягнути значного емоційно-психологічного впливу на глядача.

4. Історія видовищної зачіски свідчить про її довгу еволюцію, шлях впродовж тисячоліть, що відповідає історії розвитку людського суспільства від первісного ладу до наших днів і характеризує видовищну зачіску як історичне явище. Видовищна зачіска, що є атрибутом класової і станової приналежності, впродовж довгого історичного часу мала широкий спектр функцій. В ході вивчення періодів в історії видовищної зачіски, з'ясовано, що її прототипами були зачіски найвищих прошарків населення Стародавнього та середньовічного світу, представників вищих кіл монархічних суспільств: фараонів, імператорів, монархів, знаті, їх наближених. Формування й становлення видовищної зачіски послідовно відбувалося у докапіталістичних формаціях (Єгипет, Греція, Рим, Візантія, середньовічні європейські держави). Вершиною її розвитку став період розквіту монархій. Спад інтересу до видовищної зачіски припадає на період індустріалізації європейського суспільства у XIX ст., наслідком якого

були скасування станів, демократизація та поява масової культури. Регрес видовищної зачіски припав на першу половину ХХ ст., часи остаточної перебудови суспільства у період між двома світовими війнами.

5. Виявлено відповідність форми та технологій моделювання видовищної зачіски певному історичному етапу з одного боку, та її запитаності, з іншого. Загальними причинами розвитку видовищної зачіски були суспільно-політичні, станово-репрезентативні, культурно-мистецькі вимоги. В результаті еволюційного розвитку видовищної зачіски впродовж століть сформувалися її різновиди – історична, що нині пов'язана з театральним середовищем, а також авангардна, футуристична та арт-зачіска. Дані різновиди наділені якостями, які справляють на глядача емоційне враження і тяжіють до творів мистецтва. Авангардні, футуристичні та арт-зачіски сприяють найбільш повному відображенню останніх тенденцій моди. Їх роль в індустрії моди полягає у оприлюдненні нових пропозицій; вони створюються для подіумних показів, шоу-програм, зйомок відео кліпів, фотосесій глянцевого видання, календарів, рекламних проспектів.

6. Модні тенденції та формально-конструктивні рішення сучасної видовищної зачіски базуються на новітніх наукових розробках та технологіях, хоча в основі моделювання видовищної зачіски залишається традиційні елементи. Вона моделюється як об'ємна форма на основі декоративного силуету, для досягнення якого використовується каркасна основа, різноманітні матеріали, технічно складні деталі, коштовний декор. За об'ємом та силуетом видовищній зачісці характерний «декоративний» силует. Важливими є такі параметри, як об'ємно-просторова характеристика зачіски, проекція форми на площині – її силует, двомірне відображення, контур. Вибір силуетної форми зачіски обумовлюється напрямками моди, а також індивідуальними особливостями зовнішності індивідууму, для якого вона створюється. За допомогою технологій, які постійно розвиваються та оновлюються, долається циклічна повторюваність моди.

7. Видовищна зачіска є суттєвим інструментом у іміджблдингу сучасної людини. Згідно умовам повсякденності, в яких видовищна зачіска існує з початку ХХ ст., у форматі «побутовості» вона набуває нових стилістичних рис, адже типи видовищних зачісок диктує вже не знать, а носії нових естетичних ідеалів – кіноактори, актори театру, співаки, які асоціюються із героями фільмів, спектаклів, сценічними образами тощо. Ці суспільні запити забезпечують новий виток розвитку видовищної зачіски на сучасному етапі. Її провідними стилістичними втіленнями нині є деконструктивізм, органічний стиль (біоморфізм), кібернетизм.

8. Видовищна зачіска належить до одного із найбільш запитаних та затребуваних продуктів сучасного дизайну як виду діяльності з проектування та креативного відтворення матеріально-предметного світу. Окрім власне перукарського мистецтва, вона є частиною б'юті та фешн-індустрії, де поділяє місце із одяговою модою, мистецтвом макіяжу, нігтьовим сервісом та, водночас, презентує один із самостійних напрямів сучасної індустрії моди. Зокрема, сучасний іміджблдинг, налаштований на створення позитивного іміджу, в якому зацікавлені і публічні лідери, і звичайні люди, передбачає

участь імідж-дизайнера, який поєднує у своїй діяльності вміння майстрів різних спеціальностей, в тому числі, дизайнера зачіски. Дизайнер зачіски вирішує, зокрема, питання габітарного іміджу. Імідж-технології, які застосовує сучасний майстер перукарського мистецтва, дизайнер видовищних зачісок, ґрунтуються на образних ідеях, які унаочнюють результат, формують його сутнісний зміст, ідейно-тематичну базу проектного задуму, основу щодо мети і завдань. Задля самовираження у конкретному проекті дизайнер може звернутися до різних технічних прийомів та засобів, зокрема, використати традиційне для видовищної зачіски перебільшення (гіперболізацію) форм, підібрати складне декорування тощо. На їхнє здійснення також зорієнтований вибір техніки та матеріалів.

9. Вивчення історичних зразків видовищної зачіски засвідчив, що вона може існувати у статичній та динамічній формі. Однак, переважна більшість зразків даної зачіски відображає її розвиток у статичному вигляді, де об'єм, силует, текстура, кольори є незмінними. Інноваційною є пропозиція динамічної видовищної зачіски, яка отримала назву «механічної (механізованої) зачіски». Вона передбачає наявність рухомого каркасу, що змінює її силует. Наслідком застосування такого механізму є поява нового типу видовищної зачіски, що підтверджено патентами Державної служби інтелектуальної власності України № 101546 від 25.09.2015 року та №105464 від 25.03.2016 року (сайт УРКПАТЕНТу в базах даних про винаходи та корисні моделі).

10. Продукт дизайну, імідж-технологій, індустрії моди, видовищна зачіска демонструє в сучасних умовах ключові іміджотворчі взірці в особливих умовах подіумних показів. Показ видовищної зачіски передбачає використання перебільшення за рахунок візуального сприйняття об'єкту на великих відстанях. Подіумний показ є своєрідною творчою лабораторією, звідки виходять нові конструктивні напрацювання, які адаптуються та модернізуються у побутові форми.

11. Новий рівень подіумної презентації видовищної зачіски – фестивалі, конкурси, чемпіонати різного цільового спрямування. Фестивалі перукарського мистецтва, які відіграють роль своєрідних національних свят, є видовищем, що виступає як важливий механізм передачі культурних традицій від покоління до покоління, осередок творчої атмосфери, місце популяризації видовищної зачіски, один із ключових дизайнерських майданчиків, де завдяки публічній демонстрації, проекти модифікуються у побутові форми і стають доступними для широких мас. На фестивалях можлива демонстрація моделей зачісок у вигляді театралізованого дійства, розважального шоу без врахування практичності з метою ознайомлення із традицією створення подібних зачісок, або у вигляді перегляду результатів професійних розробок нових типів зачісок.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Федорова Є.В. Видовищна зачіска як частина сучасного іміджу // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: зб. наук. пр. № 6. Харків : ХДАДМ, 2016. С. 42-49.

2. Федорова Є.В. Михайлова Р.Д. Про зміст та співвідношення понять «образ» та «імідж» // Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство». Київ, 2016. Вип. 35. С. 206–217.

3. Федорова Є.В. Імідж у відображенні провідних стилістичних тенденції моди сезону 2016–2017 (на прикладі вітчизняного перукарського мистецтва) // Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство». Київ, 2017. Вип. 36. С. 178–190.

4. Федорова Є.В. Про зміст поняття «Фестиваль перукарського мистецтва» // Мистецтвознавчі записки: зб. наук. пр. Вип. 31. Київ : Міленіум, 2017. С. 170-179.

5. Федорова Є.В. Видовищна зачіска як історичне явище // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: зб. наук. пр. Вип. 1. Харків : ХДАДМ, 2018. С. 55-62.

Статті у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз

6. Федорова Є. В. Поняття «фестиваль» та його мистецтвознавчі аспекти // Вісник Маріупольського державного університету: зб. наук. пр. Вип. 13. Маріуполь : МДУ, 2017. С. 110-120.

Опубліковані праці апробаційного характеру

7. Федорова Є.В. Роль молодого спеціаліста з перукарського мистецтва в розвитку сучасної моди // Культурно-мистецькі обрії ' 2016 : зб. наукових праць Київ : НАКККіМ, 2016. Вип. 2. С. 113-116.

8. Федорова Є.В. Фестиваль перукарського мистецтва як інструмент натхнення дизайнерів зачісок // «Дизайн в контексті сучасного суспільства»: матеріали наук.-практ. конференції (м.Івано-Францівськ, 20 квітня 2017 року). Івано-Францівськ, 2017. С.67-71

9. Федорова Є.В. Зачіска як елемент технології створення іміджу ділової людини // Культурно-мистецьке середовище: творчість та технології : Матеріали Десятої Міжн. наук.-творчої конф., м. Київ, 20 квітня 2017 р. Київ : НАКККіМ, 2017. С. 76-80.

10. Федорова Є.В. Електронні інформаційні носії у освітньому процесі майстрів індустрії краси (на прикладі перукарського мистецтва) // Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 19-20 квітня 2017 р. Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2017. Ч.1. С.143-146.

11. Федорова Є.В. Розвиток перукарського мистецтва в умовах сучасного ринку б'юті послуг // IV Всеукраїнської наукової конференції Молодих учених та студентів «Актуальні проблеми та перспективи розвитку маркетингового управління», 9 листопада 2017 р. Київ : КНУТД, 2017 р. С.13-14

АНОТАЦІЯ

Федорова Є.В. Видовищна зачіска у сучасній індустрії моди: історія, специфіка дизайн технології. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства зі спеціальності 17.00.07 – дизайн. – Київський національний університет культури і мистецтв, Міністерство культури України, Київ, 2019.

У дисертації проаналізовано видовищну зачіску як історичний, соціальний, культурний, мистецький феномен; її форми, призначення, специфіку як художнього витвору. Виявлено недостатньо досліджені проблеми видовищної зачіски в ділянках історії перукарського мистецтва, дизайн-технологій, науково-категоріального апарату. Здійснено порівняльний аналіз її історично сформованих стилістичних модифікацій та, водночас, прийомів інноваційних рішень в контексті сучасних дизайн-технологій.

Відзначено, що специфіка сучасної видовищної зачіски та її модифікації, відповідають провідним стилістичним тенденціям часу та запитам моди, згідно загальнокультурного стану суспільства. З'ясовано практичні прийоми композиційно-конструктивного рішення видовищної зачіски в контексті сучасних дизайн-технологій. Розкрито роль подіумних презентацій в поширенні бізнес-ідей щодо видовищної зачіски як продукту сучасної індустрії моди та дизайну. Представлено авторську технологічну модель створення видовищної зачіски.

Ключові слова: зачіска, видовищна зачіска, дизайн, мистецтво, імідж, мода, індустрія моди, перукарське мистецтво, фестиваль перукарського мистецтва, подіумний показ.

SUMMARY

Fedorova Ye.V. A Spectacular Hairstyle in the Modern Fashion Industry: History, Specificity, and Design Technology. – A qualification scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for the Candidate of Art History (Ph.D.) Degree in the specialty 17.00.07 “Design”. – Kyiv National University of Culture and Arts, Ministry of Culture of Ukraine, Kyiv, 2018.

The dissertation clarifies the specificity of the modern spectacular hairstyle and its modifications, its correspondence to the leading stylistic tendencies of the time on fashion requests, according to the general cultural state of society. The work finds out the practical techniques for the compositional design of a spectacular hairstyle in the context of modern design technologies. It also reveals the role of catwalk presentations in spreading business ideas on a spectacular hairstyle as a product of the modern fashion and design industry. The author presents a technological model for creating a spectacular hairstyle.

The research analyses the appearance of a spectacular hairstyle, due to objective historical reasons and the society development, been evidenced and embodied by samples of different nature and origin. These include written sources, documents, literary works, archaeological and ethnographic materials, historical and cultural monuments, and works of art, photographs and audiovisual materials. Their consideration and analysis shows the need to expand the research base through the

introduction of scientific data, the need for their understanding to determine the role, place and significance of a spectacular hairstyle as a cultural and artistic phenomenon, a work of modern design and a product of the fashion industry. The work reveals how widely these issues are covered in the scientific literature.

The dissertation works out the ideas on the methodological approaches of the contemporary art and fashion historians, designers, and image makers developed by them in the XX – beginning XXI century in the study of fashion, style, image, hair, laying the basis of this study scientific direction formulation. This is the genesis of a spectacular hairstyle, the interaction of its stylistic and image elements, the technical and technological components of its implementation (modeling), etc. The classification characteristics of certain types, subtypes and components of a spectacular hairstyle there are the data, the analysis of which allows to take into account such indicators as materials (natural and artificial); methods of creating hairstyles (technical, designer); design parameters (methods of preparing hair, structural details, methods of attachment), the purpose of creation (a hairstyle target).

The work analyses the spectacular hairstyle, having been formed and been popular within society for thousands of years, due to historical and political conditions, religious requirements, and aesthetic ideals of the time. It was influenced by lifestyle, traditions, fashion, and personal tastes. The hairstyle is an attribute of class identity and belonging, as a result of which it has a wide range of functions.

The issues of building a personal image, techniques and technology of hairstyle modeling, the place of a spectacular hairstyle in the modern fashion industry are considered. Image technologies, applied by a modern master of hairdressing art, a spectacular hairstyles designer, are based on imaginative ideas, thus visualizing the result, forming its essential content, ideological and thematic basis of the project design, the basis for goals and objectives. The selection of techniques and materials is also oriented towards their implementation.

A new level of a spectacular hairstyle presentation is the catwalk shows and professional art events – festivals, competitions, championships of various target areas. The hairdressing festival, being a kind of national holidays, is a spectacle, serving as an important mechanism for transferring cultural traditions from generation to generation, the center of creative atmosphere, a place for popularizing spectacular hairstyles, one of the key design sites where, thanks to a public demonstration, projects are modified into everyday forms and become available to the masses.

The obtained results will contribute to the development of hairdressing art and contribute to increasing the artistic and aesthetic level of the Ukrainian hair designers' competitiveness at the world level.

Key words: hairstyle, a spectacular hairstyle, design, art, style, fashion, fashion industry, hairdressing, festival of hairdressing, podium show.